FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 14 ta' Marzu 2023

Appell numru 471/2020

Il-Pulizija
vs.
Khaled Mohamed ZAGLUT

Il-Qorti rat is-segwenti:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar it-22 ta' Ġunju 2021 fil-konfront ta' Khaled Mohamed ZAGLUT (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 66710L) li ġie mixli talli fl-20 ta' Diċembru 2017 u matul ix-xhur u s-snin ta' qabel ġewwa dawn il-Gżejjer b'diversi atti magħmulin minnu wkoll jekk fi żminijiet differenti u li jiksru l-istess dispożizzjoni tal-Liġi u li ġew magħmula b'riżoluzzjoni waħda filwaqt li kien seħħ żwieġ leġittimu bejnu u bejn Rodianne Galea mwielda fl-1 ta' Novembru 1975, għamel żwieġ ieħor ma' Randa Ali Ammar Elbehilil imwielda fit-12 ta' Lulju 1977 u dan bi ksur tal-Artikolu 196 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta), sabitu ħati ta' din l-unika imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu u dan bi ksur tal-Artikolu 196 tal-Kodiċi Kriminali u kkundannatu għal erbatax – il xahar priġunerija li bl-applikazzjoni tal-Artikolu 28A(1) tal-Kodiċi Kriminali ġew sospiżi għal perjodu ta' sentejn b'effett mid-data tas-sentenza.

C. L-APPELL INTERPOST

3. Illi ZAGLUT appella minn din is-sentenza fejn talab lil din il-Qorti sabiex joġgħobha tirrevoka s-sentenza appellata u konsegwentement tilliberah mill-akkużi kollha miġjuba kontra tiegħu kif ukoll minn kull piena u ħtija skont il-Liġi jew subordinatament, f'każ li ma tiġix revokata l-ewwel sentenza, li tirriforma s-sentenza f'dik il-parti konċernanti piena billi tnaqqas il-piena hekk kif jidhrilha xieraq din il-Qorti u dan wara li in suċċint, stqarr is-segwenti:

(i) Illi l-ewwel aggravju jirrigwarda s-sejbien ta' ħtija. Kien jinkombi fuq ir-Reġistru Pubbliku li jirrifjuta li jiġi reġistrat iż-żwieġ tal-appellant minħabba f'li kien hemm impediment. Minflok, l-appellant safa' ppreġudikat minħabba n-nuqqasijiet tal-uffiċjali pubbliċi. Huwa evidenti li l-appellant mar ir-Reġistru Pubbliku sabiex jirreġistra dan it-tieni żwieġ tiegħu għaliex ġenwinament emmen li l-ewwel żwieġ tiegħu kien ġie xolt bid-divorzju li seħħ nhar l-24 ta' Jannar 2010 fiċ-Ċentru Iżlamiku ta' Malta. L-appellant mhux persuna legalment tekniku u għalhekk ġustament ma kienx mistenni minnu li jkun edott mill-fatt li tali pronunzjament ta' divorzju minn mal-ewwel mara tiegħu ma huwhiex rikonoxxibbli Malta b'mod awtomatiku. Il-Qorti tal-Maġistrati ma kinetx lanqas korretta meta qieset id-divorzju pprounzjat mill-Qorti ta' Misurata ġewwa l-Libya bħala sempliċi ittra. Għalhekk din il-Qorti marret oltre l-limitu konferit lilha ta' kompetenza u/jew ġurisdizzjoni.

(ii) Illi mingħajr preġudizzju għal dak li intqal preċedentement, il-fatt li l-appellant għandu ċittadinanza Maltija u Libjana, u għandu nazzjonalita' Libjana, huwa kellu kull dritt li jirreġistra d-divorzju tiegħu fil-Libja u meta reġa' żżewweġ it-tieni żwieġ tiegħu kien validu.

(iii) Illi sabiex jissussisti d-delitt tal-bigamija jeħtieġ l-element formali tar-reat li huwa li persuna volontarjament tikkontratta żwieġ meta tkun konxja li jeżisti żwieġ ieħor li huwa validu fil-mument tat-tieni żwieġ. Hawnhekk il-Prosekuzzjoni kellha d-dmir li tipprova li l-appellant kien

ben edott mill-fatt li d-digriet ta’ divorzju pronunzjat mill-Misurata Court of First Instance ma kienx legalment rikonoxxibbli hawn Malta. Kieku l-appellant kien edott minn dan il-fatt ċertament ma kienx ġej Malta jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu. Illi f’kull pass li għamel l-appellant dejjem ħa ħsieb li jieħu l-pariri kollha u li jimxi skont il-Liġi u dejjem wera ko-operazzjoni kemm biex ikun konformi mal-Liġi u anki meta sar żball min impjegat tar-Reġistru Pubbliku. Tenut kont ta’ dan kollu, l-appellant isostni li ma ġewx sodisfatti r-rekwiżiti tal-Artiklu 196 tal-Kodiċi Kriminali peress li t-tieni żwieġ ma ġiex kuntrattat ‘filwaqt li jkun iseħħ żwieġ leġittimu’.

(iv) Illi t-tieni aggravju jirreferi għan-nuqqas ta’ mens rea u l-intenzjoni kriminuża. L-element ta’ għarfien (knowledge) jew l-ekwivalenti tagħha ‘xjentement’ – specific intent. Fi kliem ieħor, biex jirriżulta r-reat ta’ bigamija mhux biżżejjed illi wieħed jiżżewweġ għat-tieni darba iżda li jrid jirriżulta li dan ikun għamlu taħt iċ-ċirkostanzi li għandhom jagħmluh jirrealizza li l-ewwel żwieġ kien għadu validu. Magħdud dan kollu, l-appellant jerġa’ jtenni li l-fattispeċje ta’ dan il-każ jinkwadraw ruħhom perfettament fil-parametri ta’ mistake of fact tant li l-intenzjoni kriminuża rikjesta sabiex tissussti bigamija f’dan il-każ hija għal kollox ineżistenti.

(v) It-tielet aggravju jikkonċerna l-piena inflitta. L-appellant jimmerita piena fil-minimu permess mil-Liġi. Għal kull bwon fini jingħad li l-appellant huwa missier ta’ tlett itfal u li jekk b’xi mod it-tieni żwieġ tiegħu mhux ser jista’ jiġi rreġistrat fir-Reġistru Pubbliku, ser tiġi ppreġudikata l-mara tal-appellant. Hija tista’ tiġi mitluba tħalli dawn il-Gżejjer b’riżultat li t-tlett itfal jiġu mċaħda minn ommhom.

D. IL-PARTI ĠENERALI

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta’ reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Man ġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-Repubblika ta’ Malta vs Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:

---

[1] Tal-21 t’April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u r-**Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan** et, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-**

kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk

---

Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

9. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża:

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Dicembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,** 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

10. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

11. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne:**[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

12. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Bonavia** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; **Il-Pulizija vs Antoine Cutajar** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; **Il-Pulizija vs Carmel Spiteri** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

13. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliża fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

14. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, sure fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

15. Fil-każ Ingliż **Majid**,[7] Lord Moses stqarr hekk:

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

16. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti:

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

---

[6] **R v Majid**, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

17. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju <u>**tas-sikurezza**</u>. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal <u>**b'sikurezza**</u> għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

18. U huwa biss meta jkun hemm <u>**id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża**</u> li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

19. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-best evidence rule, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.

20. Illi huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-hearsay u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw **il-hearsay evidence**, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta' Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

598. (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta' xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista' jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.

(2) Il-qorti tista', ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċħad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bhal dawk.

(3) Iżda l-qorti tista' ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.

599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra, l-aktar f'każijiet ta' twelid, ta' żwieġ, ta' mewt, ta' assenza, ta' servitù, ta' rjieħ ta'immobbli, ta' pussess, ta' drawwiet, ta' ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta'reputazzjoni jew ta' fama, ta' kliem jew fatti ta' nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta' fatti oħra ta' interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

21. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Janis Caruana** tal-14 ta' Mejju 2012 mill-Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-**hearsay evidence** kienet ġiet indirizzata b'dan il-mod:

21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta' dan l-artikolu jgħid hekk:
'599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra,'

22. Fil-fatt fil-kawża 'Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija' il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta' Jannar 1988 qalet hekk:
'Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta' depożizzjoni ta' xhud dwar x'qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita' ta'dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta' dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).'

23.Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law rule against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

22. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs. Mario Azzopardi** ġie deċiż is-segwenti:

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan il-kliem:
'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-

depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'

Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

23. Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Angelus Vella**, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-**hearsay evidence** ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar:

Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

24. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

25. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa

minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti:

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

26. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "unsafe and unsatisfactory" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "unsafe and unsatisfactory". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

E. IL-KONSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

27. Illi dan il-każ beda fuq rapport li rċeviet il-Pulizija ġewwa l-Għassa tal-Belt Valletta mill-Uffiċjal Kap Eżekuttiv tal-Aġenzija Identity Malta fuq suspett li Khaled Mohamed ZAGLUT kien ipproċeda sabiex jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu filwaqt li l-ewwel żwieġ tiegħu kien għadu legalment validu. Illi jirriżulta kif l-appellant ZAGLUT nhar is-6 ta' Frar 2018 kien mar ġewwa d-Dipartiment taċ-Ċittadinanza flimkien mal-mara tiegħu ta' nazzjonalita' Libjana

Randa Ali Ammar Elbehilil sabiex japplikaw għal 'Freedom of Movement' ta' martu. Meta mbagħad saru r-riċerki ġie stabbilit illi ZAGLUT kien diġa' rreġistrat bħala miżżewweġ lil Rodianne Galea.

28. Illi irriżulta li l-appellant u Rodianne Galea kienu għamlu ċerimonja ta' żwieġ Islamiku fil-Moskea fl-4 ta' Lulju 2003.

29. Imbagħad, fit-12 ta' Settembru 2003, l-appellant ZAGLUT kien ikkuntratta l-ewwel żwieġ bir-rit ċivili tiegħu ma' Rodianne Galea, u dan iż-żwieġ sussegwentement kien ġie reġistrat ġewwa r-Reġistru Pubbliku ta' Malta nhar is-17 ta' Settembru 2003.

30. Fit-22 ta' Jannar 2010 l-appellant Khaled Mohamed Zaclut jew Zaglud ġab iċ-ċittadinanza Maltija. Jumejn wara, fl-24 ta' Jannar 2010, l-appellant iddivorzja lil Rodianne Galea bir-rit Islamiku fiċ-Ċentru tal-Islam ta' Malta.

31. Dan id-divorzju Islamiku kien ġie reġistrat fil-"Musrata Civil Registry Office" bin-numru 3 tal-25 ta' Frar 2013 u rikonoxxut mill-"Musrata First Instanced Court" b'digriet mogħti fil-proċess numru 877/2016 datat 14 ta' Novembru 2016.

32. Dan id-digriet tal-Qorti Libjana ta' Musrata kien ġie suġġett għall-proċeduri ta' rikonoxximent ġudizzjarju quddiem il-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) permezz ta' rikors li jġib in-numri 414/2020 AL intestat : "Rikors kongunt ta' Kahled Mohammed S. Zaglut .... **<u>u ta' martu</u>** Rodianne Galea detentrici...."[9] Dan ir-rikors kien ġie deċiż fid-9 ta' Diċembru 2020 fejn din it-talba konġunta ġiet milqgħa. Iżda jirriżulta li din is-sentenza ġiet appellata mill-Avukat tal-Istat, bis-sentenza finali għandha tingħata fi Frar 2023.

33. Iżda fil-frattemp, qabel ma sar dan ir-rikors, Rodianne Galea kienet ipproċediet b'talba għas-separazzjoni personali minn mal-appellant b'rikors ġuramentat li jġib in-numri 181/2015RGM fl-ismijiet **Rodianne Galea vs. Dr. Noel Bartolo pro et noe**, fejn b'sentenza tat-28 t'April 2016 il-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) pronunzjat is-separazzjoni personali bejniethom.

34. Sussegwentement permezz ta' rikors ieħor li jġib in-numru 492/2017 l-appellant u Rodianne Galea kienu talbu lil Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) sabiex tiddikjara ż-żwieġ tagħhom kontrattat

[9] Enfażi miżjuda.

fit-12 ta' Settembru 2003 bħala maħlul. Illi minn stħarriġ ġudizzjarju li għamlet din il-Qorti mir-Reġistri Ċivili tagħha jirriżulta li din it-talba ġiet reġistrata fis-6 ta' Diċembru 2017. Il-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) laqgħet dik it-talba b'sentenza tat-22 ta' Frar 2018.

35. Iżda pero jirriżulta wkoll mill-atti li **<u>disa' xhur wara li fl-24 ta' Jannar 2010</u>** l-appellant "iddivorzja" lil Rodianne Galea bir-rit Islamiku fiċ-Ċentru tal-Islam ta' Malta, ossija fl-24 t'Ottubru 2010, l-appellant "iżżewweġ" lil Randa Ali Ammar Elbehilil u dan kif jidher mill-kopja taċ-Ċertifikat li jinsab a fol 35 u li huwa maħruġ mis-"Civil Status Department, Office of Civil Registry: Abousliem" fil-Libja datat 27 t'Ottubru 2010.

36. Fil-frattemp, nhar il-11 ta' Diċembru 2017, wara li l-appellant kien reġgħa ġie lura Malta mil-Libja, huwa kien mar jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu iġifieri dak ma' Randa Ali Ammar Elbehilil ġewwa l-Libja nhar l-24 ta' Ottubru 2010 fid-Dipartiment tar-Reġistru Pubbliku f'Malta. Jirriżulta li dan iż-żwieġ kien ġie reġistrat mad-Dipartiment tar-Reġistru Pubbliku fl-20 ta' Diċembru 2017 bin-numru tar-reġistrazzjoni 3683/2017 kif jidher a fol 41 u 45. Iżda **<u>sussegwentement</u>** id-Dipartiment irrealizza li f'dak il-punt l-appellant kien għadu miżżewweġ lil Rodianne Galea u b'hekk ordna li ma jinħarġux iżjed ċertifikati ta' dak iż-"żwieġ". L-appellant ġie mitlub jirritorna lura dawk iċ-ċertifikati; u l-appellant irritornahom lura, inkluż l-oriġinali.

37. Illi sussegwentement l-appellant kien mitkellem mill-Pulizija fir-rigward ta' din l-informazzjoni li kienet waslitilhom u inħarġu l-akkużi fil-konfront tiegħu fejn ġie mixli b'bigamija bi ksur tal-Artikolu 196 tal-Kodiċi Kriminali.

Ikkunsidrat

Analiżi legali marbuta mal-unika imputazzjoni miġjuba kontra l-appellant mertu tal-ewwel u tat-tieni aggravju tal-appellant.

38. L-Artikolu 196 tal-Kodiċi Kriminali fiż-żmien tat-twettiq tal-allegat reat kien joħloq ir-reat ta':

> Min mill-miżżewġin, filwaqt li jkun iseħħ żwieġ leġittimu, jagħmel żwieġ ieħor...

39. Din id-dispożizzjoni tal-Liġi kwindi tirrendi illegali l-kontrattazzjoni ta' żwieġ ieħor meta jkun għadu fis-seħħ l-ewwel żwieġ. It-tieni żwieġ ikun wieħed bigamu u kontra l-Liġi. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Olaf Cini,**[10] l-Imħallef Victor Caruana Colombo stqarr:

> Ir-raison d'etre tar-reat ta' bigamija ovvjament hu li jkun odjuż li raġel fl-istess ħin ikun miżżewweġ ma' iktar minn mara waħda u mara ma' aktar minn raġel wieħed. Il-leġislatur għalhekk jivvjeta l-bigamija. Il-leġislatur jikkunsidra l-ksur ta' dan id-divjet bħala oltraġġ di fronti għall-konjuġi li tiġi ngannata u ttradita mill-parti bigama u bħala attakk kontra l-bon ordni tal-familja, in kwantu l-bigamu jilledi l-unita' taż-żwieġ protetta mil-leġislatur fl-interess anke pubbliku. Għalhekk il-leġislatur jivvjeta l-bigamija u jippunixxi lil min jikkommettiha.

40. Issa, dwar l-elementi li jeħtieġ li jikkonkorru sabiex jitqies integrat ir-reat ta' bigamija, din il-Qorti tagħmel referenza għall-insenjamenti tal-Professur Mamo li jgħid li huma:

(i) The existence of a previous valid marriage;
(ii) The celebration of another marriage with another person;
(iii) The knowledge of the subsistence of the previous marriage.

41. Illi biex jiġi ritenut integrat ir-reat ta' bigamija, dawn l-elementi jeħtieġ li jikkonkorru kollha. L-ewwel żewġ elementi jridu jkunu akkumpanjati mill-element formali tar-reat konsistenti fix-xjenza proprja tal-eżistenza ta' żwieġ ieħor validu fil-mument li jkun qiegħed jiġi kkontrattat it-tieni żwieġ, indipendentement mill-motiv li dak li jkun jista' jkollu biex jikkontratta t-tieni żwieġ.

42. Filwaqt li l-Artikolu 196 tal-Kodiċi Kriminali jitkellem dwar 'żwieġ leġittimu', il-Professur Mamo jikkwalifika l-ewwel żwieġ ikkontrattat bħala li jkun 'validu'. Fl-appell kriminali **Olaf Cini** il-Qorti tal-Appell Kriminali nisġet l-element tal-leġittimita' taż-żwieġ flimkien mal-element tal-validita' tal-istess in kwantu qieset li mhux biżżejjed li ż-żwieġ ikun wieħed eżistenti (u allura leġittimu) iżda jrid ikun żwieġ validu. Tant hu hekk li r-reat ma jistax jitqies integrat fl-eventwalita' li t-tieni żwieġ ikun ġie kkuntrattat <u>**wara**</u> l-pronunzjament ta' Qorti kompetenti dwar in-nullita' tal-ewwel żwieġ. Dik il-Qorti qalet:

> Mhux konċepibbli li ħsara bħal din, lill-konjuġi, lill-familja u lill-ordni pubbliku tissuċċedi f'każ li ż-żwieġ preċedenti ma jkunx validu.

[10] Deċiża nhar is-16 ta' Mejju 1997

> Jiġifieri f'każ li l-ewwel żwieġ, għalkemm jista' jkun 'leġittimu' ikun null, allura ma jistax ikun hemm lok għall-protezzjoni tal-familja u tas-soċjeta' proprju għaliex dawn ma jkunux ġew realment leżi.

43. Inoltre, fi proċeduri ta' bigamija, mhux kompitu tal-Qorti ta' Ġustizzja Kriminali li tidħol fil-kwistjonijiet legali li għandhom x'jaqsmu mal-validita' o meno tal-ewwel żwieġ in kwantu huwa biżżejjed li, għall-fini tas-sejbien ta' ħtija, li jiġi ppruvat lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni - inkluż minn dokumenti li jistgħu jkunu eżebiti - li fil-mument illi jkun ġie kkuntrattat it-tieni żwieġ, l-ewwel żwieġ kien għadu fis-seħħ u li kien żwieġ validu.

44. Illi huwa wkoll rilevanti għall-vertenza in diżamina, li ssir referenza għal dak li ntqal fil-kawża **Il-Pulizija vs. Diana Gatt u Gharz Eddin Hesham** deċiża nhar it-22 ta' Jannar 2004:

> L-istitut taż-żwieġ ma jistax jitħarbat kapriċċjożament huwa ċar fil-Liġi tagħna li wieħed ma jistax jidħol fit-tieni żwieġ (Ara kap 255 artikolu 6 – restrizzjonijiet fuq iż-żwieġ).
> .../....
> Min-natura tiegħu ż-żwieġ huwa kuntratt indissolubbli u jirrikjedi l-unita' jiġifieri l-għaqda ma' persuna waħda. Ma jistax wieħed jgħaddi għat-tieni żwieġ jekk l-ewwel wieħed ma kienx dikjarat null taħt l-artikolu 19 jew 19A jew mit-Tribunal skont il-Kap. 255. Jista' wieħed ukoll ikun ħa sentenza ta' divorzju minn Qorti barranija u dan ikun jista' jiġi reġistrat f'Malta taħt l-artikolu 33 tal-istess Kap. Is-separazzjoni de facto jew de lege mhix biżżejjed biex wieħed jiċċelebra ż-żwieġ ieħor u f'dan il-każ id-dover ta' lealta' lejn il-parti l-oħra jibqa' fis-seħħ.

45. L-Artikolu 33 tal-Att dwar Iż-Żwieġ jgħid:

> Mingħajr preġudizzju għat-twettiq ta' kull regolament li jkun japplika bejn l-Istati Membri tal-Unjoni Ewropea, deċiżjoni ta' qorti barranija jew deċiżjoni jew att ieħor uffiċjali li jkollu l-istess effett ta' awtorità kompetenti barranija dwar l-istat ta' persuna miżżewġa jew li tolqot dak l-istat għandha tkun rikonoxxuta għall-finijiet kollha ta' liġi f'Malta jekk id-deċiżjoni tingħata jew l-att ieħor uffiċjali jinħareġ minn qorti jew awtorità kompetenti tal-pajjiż li fih xi waħda mill-partijiet fil-proċedimenti tkun domiċiljata jew li tiegħu xi waħda minn dawk il-partijiet tkun ċittadin.

46. Biss, ir-rikonoxximent ta' deċiżjoni ta' Qorti barranija dwar l-istat ċivili ta' persuna mhux proċess awtomatiku iżda huwa suġġett għal dak li jippreskrivi l-Artikolu 244 tal-Kodiċi Ċivili:

> (1) Kull att ta' twelid, ta' żwieġ, ta' unjoni ta' stat ekwivalenti kif imfissra fl-Att dwar l-Unjonijiet Civili jew ta' mewt ta' ċittadin ta' Malta magħmul jew reġistrat f'pajjiż barrani minn awtorità kompetenti f'dak il-pajjiż, li ma

> jkunx att magħmul jew reġistrat skont l-artikolu 270(1) jew (2), **jista', fuq talba ta' kull min ikollu interess u wara li d-Direttur tar-Reġistru Pubbliku jkun sodisfatt dwar l-awtentiċità ta' dak l-att**, jiġi reġistrat f'dawn il-Gżejjer bl-istess mod bħallikieku kien att magħmul minn waħda mill-persuni msemmija f'dan it-Titolu.

47. Dan huwa in linja wkoll mar-regolament numru 34 sub-inċiż 4 tad-Deċiżjoni Kwadru 44/2001 liema regolament jagħmilha ċara li l-infurzar ta' sentenza mogħtija minn Qorti barranija – f'dan il-każ fi Stat terz - trid neċessarjament twettaq il-kondizzjonijiet meħtieġa għar-rikonoxximent tagħha fl-Istat Membru indirizzat – f'dan il-każ, f'Malta.

Ikkunsidrat

48. Illi l-appellant f'dawn l-ewwel żewġ aggravji tiegħu jilmenta dwar l-apprezzament ta' provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) sabiex din waslet għal deċiżjoni ta' ħtija. Huwa jsostni li kellu kull dritt li jiżżewweġ u jġib id-divorzju barra minn Malta ossija, fil-post fejn huwa twieled u għex iġifieri l-Libja. Isostni wkoll li huwa meta pproċeda sabiex jikkontratta t-tieni żwieġ, kien diġa' ġab id-divorzju minn mal-ewwel mara tiegħu Rodianne Galea. Huwa jgħid li sa fejn kien jaf hu, huwa kellu kull dritt bil-Liġi illi jerġa' jidħol fi żwieġ ieħor u kien jispetta lill-awtoritajiet pubbliċi li ma jgħaddux sabiex jirreġistraw it-tieni żwieġ tiegħu minħabba fin-nuqqas ta' reġistrazzjoni f'Malta tad-divorzju li huwa kien ġab mill-ewwel mara tiegħu. Jgħid li huwa ma kienx edott mil-Liġi u allura ma setax jikkontempla sitwazzjoni bħal din li ġratlu u ċjoe' li jikser il-Liġi meta kien mar in buona fede jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu li huwa kkontratta ġewwa l-Libja. Iressaq ukoll id-difiża ta' 'mistake of fact' u jgħid li allura l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma setgħetx issibu ħati tal-imputazzjoni minħabba n-nuqqas tal-element formali tar-reat.

49. Kif spjegat iżjed il-fuq, iż-żwieġ tiegħu bir-rit Islamiku kif ukoll il-ħall ta' dak iż-żwieġ bl-istess rit ma jifformax stat għall-Istat Malti. Dak li l-Istat Malti setgħa jirrikonoxxi kien iż-żwieġ ċivili tiegħu magħmul fit-12 ta' Settembru 2003 ma Rodianne Galea nonche l-ħall ta' dak iż-żwieġ permezz tas-sentenza tat-22 ta' Frar 2018 mogħtija mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni Familja).

50. Huwa wkoll fatt ippruvat li t-tieni żwieġ tiegħu ma' Randa Ali Ammar Elbehilil ġie kkontrattat nhar l-24 ta' Ottubru 2010 ġewwa l-Libja, ġie reġistrat Ċivilment f'dak il-pajjiż fis-27 ta' Ottubru 2010 u t-

talba tal-appellant għar-reġistrazzjoni f'Malta ta' din it-tieni żwieġ seħħet nhar il-11 ta' Diċembru 2017 – **ħamest ijiem biss wara li kien għadu kif daħħal it-talba ġudizzjarja għad-divorzju ċivili tiegħu ma Rodianne Galea fir-Reġistru tal-Qorti tal-Familja f'Malta, iżda ben iżjed minn seba' snin wara li huwa kien ikkontratta t-tieni żwieġ tiegħu reġistrat ċivilment fil-Libja ma Randa Ali Ammar Elbehilil.**

51. F'dawn l-atti ma nġabet ebda prova li b'xi mod turi li l-ewwel żwieġ tal-appellant, iġifieri dak ċivili ma Rodianne Galea, kien b'xi mod null. Il-provi anzi juru li dak kien żwieġ kontrattat b'mod validu għall-finijiet u effetti kollha ċivili f'Malta fit-12 ta' Settembru 2003.

52. L-argument tal-appellant huwa li dak iż-żwieġ kien ġie xolt bid-divorzju li huwa kien għamel fil-Moskea f'Malta fl-24 ta' Jannar 2010 u li mbagħad ġie iskritt ċivilment fil-"Musrata Civil Registry Office" bin-numru 3 tal-25 ta' Frar 2013 kif jirriżulta mid-digriet maħruġ mill-"Musrata First Instanced Court" tal-14 ta' Novembru 2016. Pero din il-Qorti ma tistax tilqa' l-argument tal-appellant li dan kien b'xi mod, f'dak l-istadju, jissodisfa l-vot tal-Liġi Maltija bħala divorzju legalment rikonoxxut u aċċettabbli għall-Istat Malti.

53. Kif intqal iżjed il-fuq id-"divorzju" li rrikorra għalih bir-rit Islamiku fil-Moskea fl-24 ta' Jannar 2010 per se ma jikkostitwix stat fil-konfront tal-Istat Malti peress li l-Istat Malti ma jirrikonoxxix dik il-proċedura. Fil-mument meta kkontratta t-tieni żwieġ ċivili ma Randa Ali Ammar Elbehilil fl-24 t'Ottubru 2010 l-appellant ma kien għadu la ottjena digriet ta' divorzju minn Qorti kompetenti Maltija (in kwantu dak iż-żmien il-Liġi Maltija l-anqas kienet għad biss tipprospetta l-possibilita ta' divorzju), la mill-Qorti Libjana u l-anqas minn xi Awtorita kompetenti oħra rikonoxxuta mill-istat Malti. L-anqas kien għadu beda l-proċeduri biex dak id-divorzju li huwa għamel fil-Moskea f'Malta jiġi b'xi mod rikonoxxut ġudizzjalment f'Malta jew fil-Libja.

54. Iżda fuq kollox, l-appellant kien jaf x'inhu jagħmel in kwantu **kien biss jumejn wara li ġab iċ-ċittadinanza Maltija fit-22 ta' Jannar 2010** li mar il-Moskea biex jiddivorzja minn ma Rodianne Galea fl-24 ta' Jannar 2010. F'Malta ma setax jottjeni d-divorzju tiegħu minn ma Rodianne Galea in kwantu dak iż-żmien f'Malta ma kienx għadu daħal l-istitut tad-divorzju ċivili. Kien għalhekk li, wara li kien ġab id-divorzju bir-rit Islamiku – li skont l-Imam El Saadi huwa perfettament rikonoxxut fil-Libja – l-appellant mar lura f'pajjiżu l-Libja u hemmhekk trankwillament iżżewweġ lil Randa Ali Ammar Elbehilil

fl-24 t'Ottubru 2010. Fil-Libja huwa għammar ma din il-mara u kellhom tliet itfal. Kien biss sentejn u erba' xhur wara li huwa żżewweġ lil Randa Ali Ammar Elbehilil li huwa beda l-proċedura tar-reġistrazzjoni ċivili tad-divorzju islamiku minn mal-ewwel mara tiegħu Rodianne Galea fil-"Musrata Civil Registry Office" billi iskriva t-talba tiegħu għar-reġistrazzjoni ta' dan id-divorzju bin-numru 3 fil-25 ta' Frar 2013, kif jirriżulta mid-digriet maħruġ mill-"Musrata First Instanced Court" tal-14 ta' Novembru 2016. Imbagħad wara li reġgħa ġie lura f'Malta, flimkien ma' Rodianne Galea, fetaħ il-proċedura ċivili għad-divorzju minn magħha fis-6 ta' Diċembru 2017. Imbagħad ħamest ijiem wara huwa mar biex jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu ma Randa Ali Ammar Elbehilil. Għal xi raġuni li mhix ċara mill-atti jirriżulta li d-Dipartiment Malti tar-Reġistrazzjoni Ċivili għall-ewwel irreġistra dak iż-żwieġ tal-appellant ma Randa fl-20 ta' Diċembru 2017. Iżda imbagħad id-Dipartiment Malti tar-Reġistrazzjoni Ċivili kellu jagħmel pass lura meta ntebaħ li l-appellant kien diġa miżżewweġ lil Rodianne Galea, u li dak iż-żwieġ kien għadu fis-seħħ għall-finijiet u l-effetti kollha tal-Liġi Ċivili Maltija.

55. Dan ifisser li kemm meta kkontratta t-tieni żwieġ tiegħu ma Randa Ali Ammar Elbehilil fl-24 ta' Ottubru 2010, kif ukoll meta huwa ġie f'Malta biex jirreġistra t-tieni żwieġ tiegħu ma' Randa Ali Ammar Elbehilil għall-fini tal-Liġi Maltija, huwa kien għadu miżżewweġ lil Rodianne Galea. Id-divorzju li sussegwentement ottjena mill-Qorti Ċivili Maltija kellu l-effett li jħoll iż-żwieġ ċivili tiegħu minn ma Rodianne Galea minn dakinhar li ingħatat is-sentenza l-quddiem. Bl-ebda mod ma din is-sentenza tista' jitqies li jkollha jew kellha effett fuq il-validita taż-żwieġ innifsu meta kien legalment kontrattat.

56. U huwa dan ukoll li jiddistingwi dan il-każ minn każijiet oħra li ġew ċitati fit-trattazzjoni ta' dan l-appell. F'dan il-każ l-ewwel żwieġ ma kienx dikjarat null. F'dan il-każ, l-ewwel żwieġ kien jirriżulta validu u leġittimu. Dan huwa differenti mix-xenarju minn fejn l-ewwel żwieġ ikun dikjarat null, in kwantu f'dak ix-xenarju l-ewwel żwieġ jitqies li jkun ipproduċa ebda effett. Iżda f'dan il-każ mill-provi ma jirriżultax li l-ewwel żwieġ kien null. Anzi, jekk xejn jirriżulta kif anke l-appellant innifsu kien irrikorra għad-divorzju ċivili minn ma Rodianne Galea fis-6 ta' Diċembru 2017 – de facto ammissjoni minn naħa tiegħu kemm dak iż-żwieġ kien jirritjenih validu.

57. Id-divorzju li l-appellant ottjena mill-Qorti Ċivili Maltija kien ġie fis-seħħ fit-22 ta' Frar 2018, ben tminn snin skorruti wara li huwa kien

għamel ir-rit tad-divorzju Islamiku fil-Moskea f'Malta fl-24 ta' Jannar 2010.

58. Għalkemm jirriżulta wkoll li b'deċiżjoni tal-Qorti tal-Familja Maltija fid-9 ta' Diċembru 2020, l-appellant kien ottjena forma ta' rikonoxximent ġudizzjarju Malti tal-iskrizzjoni ta' dak id-divorzju reġistrat fir-Reġistru Ċivili Libjan fl-2013, ġara wkoll li dik id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Familja Maltija kienet ġiet revokata b'sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell nhar id-9 ta' Frar 2023. Dak id-divorzju li allura l-appellant irreġistra fir-Reġistru Ċivili Libjan fl-2013 kif ukoll skontu msaħħaħ bid-digriet tal-"Court of First Instanced" ta' Misurata ma ġiex rikonoxxut mill-Qorti kompetenti Maltija.

59. Għalhekk meta fl-24 ta' Ottubru 2010 waqt li kien fil-Libja huwa kkontratta t-tieni żwieġ tiegħu ma' Randa Ali Ammar Elbehilil l-appellant, għall-finijiet u effetti kollha tal-Liġi Ċivili Maltija kien għadu leġittimament miżżewweġ ma' Rodianne Galea. U kien għalhekk li skattaw id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 196 tal-Kodiċi.

Ikkunsidrat

60. Din il-Qorti għalhekk ikun fadlilha illi tistħarreġ kemm hu minnu li l-appellant dan għamlu in buona fede u kemm jista' jingħad li dan l-iżball li sar da parte tiegħu jeżonerahx minn responsabilita' kriminali għall-ksur tal-Artikolu 196 tal-Kodiċi Kriminali.

61. Il-massimu 'ignorantia iuris neminem excusat' huwa kjarament applikabbli f'dan il-każ. Il-Professur Mamo, filwaqt li jagħmel referenza għall-insenjamenti ta' Carrara fuq id-definizzjoni tal-intenzjoni kriminuża, jgħid hekk:

> Carrara .. defines criminal intent (dolus) as ''the more or less perfect intention of doing an act which is known to be contrary to the law''. **This does not mean that in each particular case it is necessary to enquire whether the defendant actually knew of the existence of the law prohibiting the act, for as we have seen, knowledge of the law duly enacted is presumed and ignorance of the law is not an excuse.**[11]

62. Il-Professur Mamo jgħallem li d-difiża ta' 'good faith', li tirrisolvi ruħa f''mistake of fact' jew 'mistake of law', ma tistax treġi f'każ fejn jirriżulta li l-ksur tal-Liġi jkun sar minħabba 'ignorance of the law'.

---

[11] Enfasi ta' din il-Qorti

63. U għal dak li huwa 'mistake of fact' – bħal dak li qiegħed isostni l-appellant f'din il-kawża – mill-ġurisprudenza kostanti jirriżulta li mhux kull 'żball' jew 'mistake of fact' huwa ammess bħala difiża biex wieħed jeżimi ruħu mir-responsabilita' kriminali dwar ksur ta' xi liġi. Fejn din l-iskuża hija legalment ammissibbli, l-iżball irid ikun wieħed:

(a) **<u>essenzjali</u>** : li jolqot wieħed mill-elementi essenzjali tar-reat u
(b) jrid ikun ukoll **<u>inevitabbli</u>** tant li anki jew huwa juża' d-diliġenza u l-prudenza kollha meħtieġa, xorta waħda kien jaqa' f'dan l-istess żball.

64. Huwa biss jekk l-akkużat jirnexxilu jipprova dawn iż-żewġ elementi li tiġi newtralizzata r-responsabilita' kriminali, fejn din id-difiża hija legalment ammissibbli. Din il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza, fost oħrajn, **Il-Pulizija vs. Hadrian Busietta** deċiża nhar it-28 ta' April 2010 fejn il-Qorti tal-Appell irriteniet:

> "Din il-Qorti ma taqbilx. Apparti li zball ta' fatt, biex jinnewtralizza r-responsabbilta` penali, irid ikun zball 'essenzjali' (jigifieri zball dwar xi wiehed mill-elementi mehtiega ghall-ezistenza tar-reat – f'dan il-kaz ma hemmx kontestazzjoni dwar l-essenzjalita` ta' l-izball), fil-kaz tar-reat kontemplat fl-Artikolu 3(1) in dizamina jrid ikun ukoll zball 'inevitabbli', cioe` li ma setax jigi evitat bl-uzu ta' attenzjoni normali. "Din il-Qorti ma taqbilx. Apparti li zball ta' fatt, biex jinnewtralizza r-responsabbilta` penali, irid ikun zball 'essenzjali' (jigifieri zball dwar xi wiehed mill-elementi mehtiega ghall-ezistenza tar-reat – f'dan il-kaz ma hemmx kontestazzjoni dwar l-essenzjalita` ta' l-izball), fil-kaz tar-reat kontemplat fl-Artikolu 3(1) in dizamina jrid ikun ukoll zball 'inevitabbli', cioe` li ma setax jigi evitat bl-uzu ta' attenzjoni normali.

65. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Rennie sive Nazzareno Agius** deċiż nhar il-11 ta' Lulju 2002, intqal:

> Illi umbaghad dik il-parti tal-motivazzjoni tas-sentenza appellata fejn intqal li l-Libjan waqqa' lill-appellat fi zball , li ovvjament qed tirriferi ghal zball ta' fatt jew "mistake of fact" , ukoll ma tidhirx accettabbli , ghaliex biex zball ta' fatt ikun skuzanti fil-kaz tad-dritt penali , hemm bzonn li mhux biss ikun zball ta' natura essenzjali , imma irid ikun "INEVITABBLI" (emfasi tal-Qorti). Jigifieri anki kieku l-appellat verament emmen li l-libjan kellu permess jew licenzja biex jahdem hawn Malta u mhux biss kellu passaport biex ikun Malta , dan it-twemmin zbaljat ma kienx wiehed inevitabbli . Ghaliex kif jghid l-istess Prof. Sir. Anthony Mamo (ibid. p. 98):-
>
> "The mistake must be 'inevitable' , that is, such that it could not be avoided by the exercise of reasonable care.

66. Illi għalkemm l-appellant jirriżulta li kien diliġenti meta ġie biex jirreġistra ż-żwiġijiet tiegħu, huwa wera ferm anqas diliġenza fir-rigward tad-divorzju tiegħu ma l-ewwel mara tiegħu Rodianne Galea. Għalkemm fir-rikors ta' appell tiegħu l-appellant jisħaq kif jirrikorri għall-assistenza legali l-evidenza turi li jekk għamel dan, huwa għamel dan tard wisq. Kien obbligat li jieħu l-azzjoni meħtieġa t'indoli ċivili f'waqtha fir-rigward tad-divorzju tiegħu u mhux jistrieħ fuq dak Islamiku daqslikieku kien jorbot lill-Istat Malti. Kien obbligat li qabel jikkontratta t-tieni żwieġ tiegħu fil-Libja, jivverifika sewwasew il-posizzjoni legali tiegħu f'Malta, aktar u aktar meta huwa kien għadu kif ottjena ċ-ċittadinanza Maltija jumejn biss qabel iddivorzja lil Rodianne Galea bir-rit Islamiku fil-Moskea. F'dan il-każ naqas milli josserva skrupolożament il-Liġi Maltija.

67. Għalkemm l-appellant għandu raġun jilmenta li l-adetti mad-Dipartiment tar-Reġistru Ċivili kellhom ikunu iżjed attenti u ma jaqbdux u jirreġistraw it-tieni żwieġ tiegħu qabel jagħmlu l-verifiki meħtieġa, jibqa' l-fatt li l-azzjoni prinċipali li waslet għal din l-imputazzjoni kienet magħmula mill-appellant stess meta fl-24 t'Ottubru 2010 huwa żżewweġ lit-tieni mara tiegħu ċivilment fil-Libja. Kien jispetta lill-appellant li qabel ma jagħmel din it-talba ai termini tal-Artikolu 244 tal-Kodiċi Ċivili ifittex li jkun in linja ma' dak li trid il-Liġi Maltija.

68. Għal dawn ir-raġunijiet, din il-Qorti tqis li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġunevolment issib lill-appellant ħati għall-imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu.

Ikkunsidrat

Kunsiderazzjonijiet dwar piena b'rabta mat-tielet aggravju hekk miġjub mill-appellant.

69. In kwantu għall-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati, huwa prinċipju ormai stabbilt li f'materja ta' appell minn piena, sabiex Qorti tal-Appell tibdel il-piena li tkun erogat l-ewwel Qorti, dan tagħmlu biss fl-eventwalita' li jirriżultalha li tali piena tkun żbaljata fil-prinċipju jew manifestament eċċessiva. Hekk ġie mistqarr mill- Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) fil-kawża fl-ismijiet **The Republic of Malta vs. Kandemir Meryem Nilgum and Kucuk Melek** deċiża nhar il-25 t'Awissu 2005 :

It is clear that the first Court took into account all the mitigating as well as the aggravating circumstances of the case, and therefore the punishment awarded is neither wrong in principle nor manifestly excessive, even when taking into account the second and third grounds of appeal of appellant Melek. As is stated in Blackstone's Criminal Practice 2004 (supra):

"The phrase 'wrong in principle or manifestly excessive' has traditionally been accepted as encapsulating the Court of Appeal's general approach. It conveys the idea that the Court of Appeal will not interfere merely because the Crown Court sentence is above that which their lordships as individuals would have imposed. The appellant must be able to show that the way he was dealt with was outside the broad range of penalties or other dispositions appropriate to the case. Thus in Nuttall (1908) 1 Cr App R 180, Channell J said, 'This court will...be reluctant to interfere with sentences which do not seem to it to be wrong in principle, though they may appear heavy to individual judges' (emphasis added). Similarly, in Gumbs (1926) 19 Cr App R 74, Lord Hewart CJ stated: '...that this court never interferes with the discretion of the court below merely on the ground that this court might have passed a somewhat different sentence; for this court to revise a sentence there must be some error in principle."

Both Channell J in Nuttall and Lord Hewart CJ in Gumbs use the phrase 'wrong in principle'. In more recent cases too numerous to mention, the Court of Appeal has used (either additionally or alternatively to 'wrong in principle') words to the effect that the sentence was 'excessive' or 'manifestly excessive'. This does not, however, cast any doubt on Channell J's dictum that a sentence will not be reduced merely because it was on the severe side – an appeal will succeed only if the sentence was excessive in the sense of being outside the appropriate range for the offence and offender in question, as opposed to being merely more than the Court of Appeal itself would have passed." This is also the position that has been consistently taken by this Court, both in its superior as well as in its inferior jurisdiction.

51. Mill-banda l-oħra din il-Qorti trid tagħmel l-evalwazzjoni tagħha dwar jekk il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) applikatx piena li kienet manifestament eċċessiva meta wieħed jieħu kont ukoll tal- aspetti retributtivi u preventivi tas-sentenza emessa minnha. Kif intqal aktar il-fuq fl-appell Kandemir u li ġie wkoll imbagħad ribadit fl-appell superjuri **Ir-Repubblika ta' Malta vs. Marco Zarb**, deċiża nhar il-15 ta' Diċembru 2005, din il-Qorti bħala Qorti ta' appell ma tiddisturbax is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-ewwel istanza sempliċiment għaliex kienet tippreskrivi piena li kienet għola minn dik li din il-Qorti kif komposta kienet kieku tagħti kieku kienet hi li qegħda teroga l-piena. Biex l-appell jirnexxi, kien meħtieġ li l- appellant juri li l-piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati kienet toħroġ barra mill-parametri tal-piena jew miżuri applikabbli għall-każ. Din il-Qorti ma tinterferix ma pieni li ma jkunux jidhru li huma żbaljati fil-prinċipju, għalkemm ikunu jidhru li huma pieni ħorox għal xi Ġudikanti. Biex piena mogħtija minn Qorti tal-Ewwel Istanza tkun tista' tiġi mibdula jrid jiġi pruvat li kien hemm xi żball fil- prinċipju wara l-emanazzjoni ta' dik il-

piena. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fl-Ingilterra żviluppat ukoll il-kunċett ta' sindakabilita tal- piena tal-Qorti tal-Ewwel Istanza fil-każ li din tkun eċċessiva jew manifestament eċċessiva. Biss dan ma jfissirx li sempliċiment għax sentenza tkun tidher li hija fuq in-naħa aktar severa din tkun tissodisfa dan it-test tal-eċċessivita jew eċċessivita manifesta. Anzi dik il-Qorti ttenni li appell fuq tali piena jkun jista' jiġi milqugħ jekk jirriżulta li s-sentenza tkun barra l-parametri tal-piena li tkun applikabbli għall-offiża in kwistjoni u għaċ-ċirkostanzi tal-ħati u mhux għaliex tkun piena li tkun għola minn dik li kieku l-Qorti tal- Appell kienet teroga għall-każ in kwistjoni. Dawn il-prinċipji ġew ukoll imħadnin minn din il-Qorti, kolleġjalment komposta fis-**sentenza Ir-Repubblika ta' Malta vs Carmen Butler et** deċiża nhar is-26 ta' Frar 2009 fejn ġie mistqarr ukoll is-segwenti:

> Fil-verita`, dawn il-principji huma rifless tal-principju l-iehor li meta jkun hemm sentenza li tigi appellata mill-hati, il-Qorti tal-Appell Kriminali, bhala regola, ma tiddisturbax il-piena erogata mill-ewwel qorti sakemm dik il-piena ma tkunx manifestament sproporzjonata jew sakemm ma jirrizultax li l-ewwel qorti tkun naqset milli taghti importanza lil xi aspett partikolari tal-kaz (u anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti) li kien jincidi b'mod partikolari fuq il- piena. S'intendi, kif diga` nghad, "sentencing is an art rather than a science" u wiehed ma jistax jippretendi xi precizjoni matematika jew identita` perfetta fit-tqabbil tal- fatti ta' kaz ma' iehor jew tal-piena erogata f'kaz ma' dik erogata f'kaz iehor.

52. Il-ġurisprudenza prevalenti f'dan il-kuntest, tgħallem li meta Qorti tiġi biex teroga piena trid tieħu kont taċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ, jiġifieri dawk tal-vitmi, l-interessi tal-komunita kollha kemm hi, kif ukoll dawk tal-ħati. F'dan is-sens, kemm il-ġurisprudenza lokali kif ukoll dik Ingliża tistabbilixxi li fl-eżerċiżżju ta' reviżjoni imħolli lilha, il-Qorti tal-Appell Kriminali trid tistħarreġ appell fuq il-piena inflitta kemm billi tqis iċ-ċirkostanzi kollha prevalenti li l-Qorti tal-Ewwel Istanza setgħet kienet f'qagħda li tara, kif ukoll, skont kif imsemmi fis-sentenza **Butler** tqis anke, possibilment, lil xi ċirkostanza sussegwenti għas-sentenza ta' l-ewwel qorti.

53. Magħmula dawn il-kunsiderazzjonijiet, din il-Qorti tqis li l-piena imposta mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) tirrienta fil-parametri preskritti mil-Liġi. Din il-Qorti taqbel ukoll mal-kunsiderazzjonijiet magħmula mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) dwar is-serjeta' ta' dan ir-reat in kwantu jimmina l-buon ordni tal-Istat u tal-istitut tal-familja f'kuntest kulturali – tradott imbagħad f'dispożizzjoni ta' liġi – li ma jippermettix il-kontrattazzjoni ta' iktar minn żwieġ validu wieħed fl-istess mument. Għalkemm jista' jkun hemm diverġenzi kulturali bejn

il-pajjiż tal-oriġini u dak adottiv, jibqa’ l-fatt li l-Liġijiet ta’ dan il-pajjiż iridu jiġu rispettati minn kull min jgħix u jgħammar fuq din l-art.

54. Għaldaqstant, din il-Qorti ma tarax li għandha tiddisturba s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f’dan ir-rigward.

Deċide

Għaldaqstant, din il-Qorti qiegħda tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja,
Imħallef